

واکاوی حضورپذیری فضاهای عمومی و عوامل مؤثر بر آن، مطالعه موردی: خیابان‌های شهر قاین

سعید حسین آبادی (استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه بزرگمهر قائنات)^۱

چکیده

حضورپذیری فضاهای عمومی یکی از ملاک‌های مهم موفقیت آن‌هاست. این فضاها جلوه‌ای از حیات اجتماعی شهر است و از این رو ایجاد فضاهایی که مردم را به خود جذب کند؛ می‌تواند به پایداری اجتماعی شهر کمک کند. هدف این پژوهش بررسی میزان و کیفیت حضورپذیری و عوامل مؤثر بر آن در سه خیابان از خیابان‌های اصلی شهر قاین است. در این تحقیق با ابزار پرسشنامه، داده‌های میدانی گردآوری شد. جامعه آماری شهروندان بالای ۱۵ سال شهر قاین، حجم نمونه ۳۵۰ نفر و روش نمونه‌گیری تصادفی ساده است. روش تحلیل داده‌ها نیز شامل جداول فراوانی، آزمون T تک‌نمونه‌ای و رگرسیون خطی چندگانه است. نتایج نشان داد که حضورپذیری شهروندان از نظر تعداد دفعات حضور، بیشتر هفتگی و سپس ماهانه است و حضور روزانه فراوانی کمتری دارد. کیفیت حضور نیز پایین است و بیشتر ناظر بر انجام فعالیت‌های ضروری در خیابان است و فعالیت‌های انتخابی کمتر انجام می‌شود. این خیابان‌ها کمتر محل انجام فعالیت‌های اجتماعی هستند و از این رو اجتماع‌پذیر محسوب نمی‌شوند. در کل، کیفیت حضورپذیری در حد متوسط است. نتایج رگرسیون خطی چندگانه نیز نشان داد که متغیرهای کاربری و فعالیت، حفاظت، راحتی، کیفیت بصری، دسترسی کالبدی و شمول اجتماعی بر میزان حضورپذیری خیابان‌های شهری تأثیرگذار است. در این بین نقش عوامل حفاظت و شمول اجتماعی بیشتر از سایر عوامل است. آزمون t تک‌نمونه‌ای نیز نشان داد که کیفیت کالبدی-محیطی خیابان‌ها در کل در حد متوسط است. با توجه به تأثیرگذار بودن متغیرهای کالبدی-محیطی در حضور شهروندان، ارتقاء و بهبود این متغیرها در خیابان‌های شهر قاین می‌تواند به افزایش حضورپذیری این فضاهای عمومی کمک کند. واژگان کلیدی: فضاهای عمومی، خیابان، حضورپذیری، کیفیت فضا، شهر قاین.

۱-مقدمه

فضاهای شهری شامل طیف وسیعی از انواع فضاهای عمومی تا خصوصی است. به عبارت دیگر هر فعالیت و رفتار، حریم خاص خود را دارد و در مقابل هر فضا نیز دارای حریم خود است (شکری یزدان‌آباد و صفوی، ص ۳۳). از نظر کر و سایرین (۱۹۹۲) «فضای عمومی به عنوان بستر مشترکی است که مردم فعالیت‌های کارکردی و مراسمی را که پیونددهنده اعضای جامعه است، در آن انجام می‌دهند». از دیدگاه والزر (۱۹۸۶) «فضای عمومی فضایی است که در آن غریبه‌ها سهیم هستند. فضایی است که سیاست، مذهب، دادوستد و ورزش در آن انجام می‌شود و فضایی است برای همزیستی مسالمت‌آمیز و برخوردهای غیرشخصی». فرانسیس تیبالدز (۱۹۹۲) نیز فضای عمومی را این‌گونه تعریف می‌کند «تمام بخش‌های بافت شهری که عموم مردم به آن دسترسی فیزیکی و بصری دارند. بدین ترتیب عرصه عمومی مهم‌ترین بخش از شهرک‌ها و شهرهای ماست جایی که بیشترین اندازه از تماس و تعامل انسان‌ها در آن روی می‌دهد». (مدنی پور، ۱۳۹۲، ص ۲۱۶). امروزه فضای عمومی باید به نوعی، متفاوت از حوزه عمومی دولت و زیرمجموعه‌های آن، بلکه به عنوان فضایی قابل دسترسی برای عموم شناخته شود. (بلک مار،

¹ Hosseinabadi@buqaen.ac.ir

۲۰۰۶ و تونلات^۲، ۲۰۱۰). فضای شهری، به عنوان یکی از اجزای مهم زندگی شهری، مستقیماً توسعه شهری را نشان می‌دهد (گوا^۳، ۲۰۲۲). از این رو باید خدمات مشترکی را به گروه‌های مختلف جامعه ارائه دهند. (ستیر و کورماز^۴، ۲۰۰۵، ص. ۱۳۲). فضاهای شهری ابزاری برای ارتباطات، و مکانی برای فرصت‌سازی تعامل مستقیم شهروندان است و در صورت طراحی و مدیریت مناسب نقش تعیین‌کننده‌ای در ارتقاء رفاه فردی و ایجاد ارزشهای مثبت اجتماعی، اقتصادی و محیطی دارند (حسینی و صابری، ۱۴۰۲: ۱۷۶). فضاهایی چون خیابان‌ها، میدان‌ها، پارک‌ها، فروشگاه‌ها، مراکز خرید، میدان‌ها، کتابخانه‌ها و موزه‌ها به نوعی و به درجات مختلف، «عمومی» نامیده می‌شوند (آلمن و اچ. زوبه^۵، ۱۹۸۹، ص. ۱۲۳) اما سه نوع فضای عمومی آیده‌آل که به نوبه خود سه حس متفاوت از با دیگران در جمع بودن را به دست می‌دهند؛ عبارت‌اند از: ۱) میدان نماینده تعلق جمعی، ۲) کافه نماینده مبادله اجتماعی و ۳) خیابان نماینده برخورد غیررسمی. خیابان به مثابه واحد پایه زندگی عمومی در شهر، بهترین و آشکارترین مثال از یک فضای مشترک عمومی است که افراد در آن اگرچه در اندک‌ترین میزان به کنش متقابل با دیگران می‌پردازند (گورنیک، ۱۹۹۶: به نقل از غلامی و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۶). خیابان‌ها به عنوان عمومی‌ترین فضا محسوب می‌شوند و موتور فعالیت‌های اقتصادی، قطب‌های اجتماعی و بستری برای مشارکت مدنی هستند. (دئور و لاتیآ^۶، ۲۰۱۹). خیابان‌های شهری همیشه کاربردهای مختلفی داشته‌اند. طی سالیان اخیر، برنامه‌ریزی و طراحی شهری تأکید بر اهمیت یکسان کارکردهای حمل‌ونقل، اجتماعی و محیطی داشته است (اداره حمل‌ونقل شهرداری نیویورک، ۱۳۹۱: ۱۲).

فضاهای شهری، با حضور انسان و فعالیت اوست که معنا می‌یابد. (کاشانی جو، ۱۳۸۹، ص. ۹۶) و فضاهای عمومی باید به عنوان مکان‌هایی برای تعامل اجتماعی، اجتماعی بودن و حضور در اجتماع عمل کنند (جانسون و گلور^۷، ۲۰۱۱). بنابراین در طراحی شهری، روز به روز بر اهمیت مردم‌گرایی و حضور افراد در فضای شهری و برقراری ارتباط بین آن‌ها افزوده می‌شود (شوا^۸، ۱۳۸۸، ص. ۳۶۴). حضور در فضاهای شهری، پیش‌زمینه‌ای بر ایجاد تعاملات اجتماعی انسان شهرنشین است. اندیشمندان نیز، کیفیت را با حضور هم‌جهت می‌دانند؛ به طوری که انسان تا مکانی را مطلوب و رضایت‌بخش جهت حضور نیابد، به ندرت قدم در آن می‌نهد (روشندل و همکاران، ۱۳۹۵، ص. ۷۱). البته نوع فعالیت‌هایی که در یک فضای شهری رخ می‌دهد نیز حائز اهمیت است. یان گل در یک تقسیم‌بندی فعالیت‌های هرروزه انسان‌ها در فضای شهری را به «فعالیت‌های ضروری»، «فعالیت‌های انتخابی» و «فعالیت‌های اجتماعی» تقسیم می‌کند. فعالیت‌های ضروری، فعالیت‌هایی هستند که حالتی کمابیش اجباری دارند (مانند رفتن به مدرسه یا سرکار، خرید، منتظر اتوبوس یا کسی ماندن). به باور گل این فعالیت‌ها کمترین تأثیرپذیری را از محیط پیرامون دارند. فعالیت‌های انتخابی، فعالیت‌هایی مانند پیاده‌روی، نشستن در پارک برای استفاده از هوای تازه یا لذت بردن از نور آفتاب و... است که در صورت مطلوب بودن شرایط فیزیکی و جوی محیط بیرون رخ می‌دهند و بالاخره فعالیت‌های اجتماعی که دربردارنده آن دسته از فعالیت‌هاست که بیش از هر چیز وابسته به حضور دیگران در فضای عمومی است؛ همانند بازی کودکان، دیدارها و گپ‌های کوتاه، انواع مختلف فعالیت‌ها گروهی و حتی ارتباطات منفعل مانند دیدن ساده و یا گوش دادن

² Blackmar 2006, Tonnelat, 2010

³ Guo

⁴ Şatir& Kormaz

⁵ Altman& H.Zube

⁶ Deore&Lathia

⁷ Johnson& Glover

به مردم. در فضاهای بی کیفیت شهری، صرفاً فعالیت‌های ضروری رخ می‌دهد. در صورتی که در فضاهای شهری با کیفیت و مطلوب، نه تنها فعالیت‌های ضروری بلکه فعالیت‌های اختیاری و اجتماعی هم انجام می‌شود (گل، ۱۳۸۷)..

کیفیت محیطی		
	بد	خوب
فعالیت های ضروری	●	●
فعالیت های انتخابی	●	●●●●
فعالیت های اجتماعی	●	●

شکل ۱- رابطه بین کیفیت محیطی و فعالیت فرد در فضا (گل، ۱۳۸۷)

عوامل متعددی در حضورپذیری فضاهای شهری مؤثر است که از جمله آن‌ها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

الف) دسترسی کالبدی، ناظر به دسترسی پیاده، هم‌جواری‌ها، دسترسی به حمل‌ونقل شهری و نحوه ارتباط با زمینه مکان است (معروفی و بایزیدی، ۱۳۹۷: ۷۴۲). ایجاد تسهیلاتی مثل پارکینگ‌های عمومی، امکان دسترسی به حمل‌ونقل عمومی، در نظر گرفتن ایستگاه‌های اتوبوس که مطلوب و متناسب با شخصیت خیابان و... همگی از جمله مواردی است که متضمن تکرار و تداوم حضور شهروندان در خیابان می‌باشند (پاکزاد، ۱۳۹۷، ص. ۱۴۰).

ب) دسترس اجتماعی (شمول اجتماعی) همه‌شمولی فضا یکی از مؤلفه‌های مؤثر بر حضور شهروندان در فضای شهری است (افلاکی و همکاران، ۲۰۱۴: ۲). تنوع مردم و حضور کودکان، سالمندان و شهروندان دارای ناتوانی‌های خاص نشانگر کیفیت، موفقیت و سالم و بی‌خطر بودن یک فضای پیاده محور است (نوسال^۸، ۲۰۰۷، ص. ۷).

ج) حفاظت: منظور از حفاظت، ایمنی (برای مثال جدایی گزینی سواره از پیاده)، امنیت در مقابل جرم و ناامنی و حفاظت اقلیمی (حفاظت در مقابل وضعیت جوی) است (شجاعی و پرتوی، ۱۳۹۴، ص. ۱۰۰). حس ایمنی و امنیت دو اصل و شرط مهم است که تأثیر غیرقابل‌انکاری در میزان استفاده از هر فضایی دارند. خیابان باید طوری طراحی و مبلمان شود که امنیت و ایمنی را برای همه فراهم سازد (محمدی و سجاذاده، ۱۳۹۴).

د) راحتی فیزیکی در انجام فعالیت‌های پایه: تنها ایجاد فضاهایی که مردم بیایند و بروند کافی نیست بلکه شرایط مطلوب برای پرسه زدن و درنگ کردن در فضا نیز وجود داشته باشد. اینجاست که کیفیت تک‌تک بخش‌های محیط بیرونی دارای اهمیت شده و طراحی یک‌یک فضاها و جزییات و کوچک‌ترین مؤلفه‌ها، فاکتورهایی تعیین‌کننده در این زمینه‌اند. به اعتقاد «گل» تعدادی از فعالیت‌ها می‌تواند به‌عنوان فعالیت‌های پایه در فضاهای عمومی در نظر گرفته شود که از سوی افراد به‌عنوان زمینه‌سازی مهم برای سایر فعالیت‌ها اعمال می‌شود. این فعالیت‌ها شامل راه رفتن، ایستادن، نشستن، دیدن، شنیدن، گفتگو هستند که برای انجام هر یک آن‌ها، محیط باید دارای شرایط خاصی باشد و در واقع باید حالت دعوت‌کنندگی داشته باشد (شجاعی و پرتوی، ۱۳۹۴، ص. ۹۸).

ه) فعالیت و کاربری: فعالیت‌های موجود در فضای شهری می‌تواند بر کیفیت و کمیت جذب مردم برای توقف و تعامل در این فضاها تأثیرگذار باشد. فضاهای شهری زمینه‌ای برای بروز دامنه وسیعی از فعالیت‌ها - روزمره تا جشن‌های دوره‌ای، فردی تا جمعی و فعال تا غیرفعال- هستند. فعالیت‌هایی چون نگاه کردن، گوش سپردن، گفتگو، تجربه کردن سایرین و مشارکت فعال و غیرفعال سبب سرزندگی مکان می‌شود. در عین حال، بعد فعالیت‌های فضاهای شهری با فعالیت‌ها و کاربری‌های پیرامون نیز مرتبط است. همچنین تنوع و گوناگونی فعالیت‌ها در جلب مردم به یک مکان تأثیر به‌سزایی دارد (چرخ‌چیان، ۱۳۹۰: ص. ۸۹). امروزه، زندگی شهری و جریان‌های اقتصادی مرتبط با آن ایجاب می‌کند که فعالیت‌های شهری از طول روز فراتر رفته تا پاسی از شب ادامه داشته باشد (فیضی و بصیری، ۱۳۹۹، ص. ۲۲) رجوع به مراکز مهم فعالیتی، خرید، تماشای مغازه‌ها و خرده‌فروشی‌ها، پرسه زدن و گردش، دیدن دیگران و دیده شدن، همه و همه خیابان‌ها را تبدیل به فضایی مترکم از انواع رویدادهای جمعی و فردی برای شهروندان نموده است (پاکزاد، ۱۳۹۷، ص. ۱۳۲)

ایجاد تنوع در عین سازگاری عملکردهای یک خیابان شهری یک گام اساسی در جهت سرزنده‌تر کردن آن است. از طرف دیگر باید حتی‌الامکان از استقرار کاربری‌های غیرفعال درشت‌دانه مانند ساختمان‌های اداری که صرفاً در ساعات کار اداری فعالند در حاشیه خیابان پرهیز نمود. خیابان‌های شهری هم باید پذیرای فعالیت‌های جمعی باشد و هم بستری برای فعالیت‌های جمعی مثل گردش کردن، پرسه زدن و... باشد. استقرار کاربری‌های مرتبط با اوقات فراغت مثل رستوران‌ها، کافه‌ها، انواع اغذیه‌فروشی‌ها سینما، تئاتر، بازی‌های کامپیوتری و... در سرزنده کردن خیابان‌ها بسیار کاراست. (پاکزاد، ۱۳۹۷: ص. ۱۴۰)

و) جذابیت بصری: عوامل بصری از جمله عواملی است که در جذب مردم به فضاهای شهری نقش مؤثر دارد. ایجاد دید و منظر زیبا و امکان لذت بردن از آن از جمله جنبه‌های طراحی یک فضای شهری موفق است (چرخ‌چیان، ۱۳۹۰: ص. ۸۹). به‌منظور جذب بیشتر افراد برای خرید، خیابان‌ها باید حال و هوای ظاهری خوشایند و دلپذیری داشته باشند. مشخص‌ترین جنبه زیباشناسی یک شهر، منظر آن است (فیضی و بصیری، ۱۳۹۹، ص. ۲۲).

تحقیقات مختلفی به ارزیابی حضورپذیری فضاهای شهری و ارتباط آن با کیفیت فضاهای شهری پرداخته‌اند. نتو^۹ و همکاران (۲۰۱۸) نشان دادند که از بین عناصر فیزیکی فضا، عنصر فضای سبز، مبلمان خیابان، ساختمان، پیاده‌رو بیشترین توجه را در حاضرین در فضا ایجاد می‌کند. از بین تمام عناصر، تراکم پوشش درخت بهترین پیش‌بینی‌کننده تمایل به ماندن و فعالیت‌های فراغتی در فضای شهری است. نتایج تحقیق وو^{۱۰} و همکاران (۲۰۲۲) نشان داده است که در سطح شهر، محیط ساخته‌شده نقش بسزایی در ارتقای سرزندگی خیابان‌ها دارد. تأثیر تراکم عملکردی از نظر آماری معنی‌دار نیست و اکثر عناصر به‌جز چند شاخص مربوط به وضعیت طراحی، دارای اثرات فضایی هستند. صادقی و جنگجو (۲۰۲۲) پی بردند که بین ویژگی‌های کالبدی محیط ساخته‌شده و حضور زنان در فضاهای عمومی شهری رابطه وجود دارد. از میان مؤلفه‌ها، حضور زنان در فضاهای عمومی شهری بیشترین ارتباط را با کاربری و فعالیت زمین داشت. همچنین حضور زنان در فضاهای شهری بیشترین همبستگی را با اهمیت دسترسی به پارکینگ عمومی و انتخاب نشستن یا راه رفتن در سایه یا زیر نور آفتاب دارد. وحدت و سجادزاده (۱۳۹۵) در پژوهش خود ابعاد مفهومی گرافیک شهری را با رویکرد افزایش میزان حضورپذیری فضاهای شهری در قالب چهار مؤلفه: فرم (عوامل کالبدی)، عوامل اجتماعی، عوامل معنایی، عوامل محیطی و ۲۴ شاخص و زیرمعیار، طبقه‌بندی و بررسی نموده‌اند. نتایج نشان داد که میزان شدت و ضریب همبستگی بین دو معیار عوامل کالبدی و عوامل اجتماعی، بیش از سایر معیارهای دیگر در

⁹ Avalone Neto

¹⁰ Wu

پارک مردم همدان است. آرام و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله خود به این نتیجه رسیدند که رابطه مستقیم بین کیفیت فضاهای برگزاری بازارهای دوره‌ای با افزایش میزان حضور و تعاملات اجتماعی مردم وجود دارد و عواملی چون داشتن دسترسی مناسب، وجود فضای سبز و نزدیکی به خدمات شهری مهم‌ترین معیارهای کیفی مؤثر بر حضورپذیری است. زمانی دارائی و مقصودی (۱۳۹۸) نشان دادند که بین مؤلفه‌های چارچوب فیزیکی، راحتی و آسایش و ایمنی متغیر مطلوبیت کالبدی، مؤلفه عدالت و برابری متغیر مطلوبیت اجتماعی، مؤلفه فعالیت اجباری متغیر مطلوبیت فعالیتی و مؤلفه‌های حرمت، احساس لذت و احساس تعلق متغیر مطلوبیت معنایی با میزان حضور زنان در شهر رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. در مقاله معروفی و پایزیدی (۱۳۹۹) مؤلفه‌های تنوع فعالیتی، اجتماع‌پذیری، دلبستگی و خاطره‌انگیزی، هویت، آسایش و تصور و دسترسی به ترتیب مهم‌ترین و اثرگذارترین مؤلفه‌های ارتقاء دهنده میزان حضور افراد در فضای مورد مطالعه هستند. نتایج پژوهش حاتمی نژاد و همکاران (۱۳۹۹) نشان داده است که شاخص‌های ایمنی و امنیت، دسترسی، تنوع و جذابیت، عدالت اجتماعی، کارآمدی فضا، کیفیت محیط، آسایش و راحتی، تعامل اجتماعی و حس مکان بر سرزندگی فضاهای شهری آینده جهت حضور فعال زنان مؤثر است. شیرازبخت و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیقی ارزیابی مسیرهای پیاده در شهر شیراز با رویکرد بهبود حضورپذیری شهروندان پرداخته‌اند. پژوهش انجام‌شده شامل ارزیابی شاخص‌های مطلوبیت پیاده راه‌ها مواردی چون: سرزندگی، نفوذپذیری، خوانایی، ایمنی و امنیت و... می‌باشد که در حضورپذیری افراد دخیل و مؤثر بوده است. نتایج مقاله باقرزاده و همکاران (۱۴۰۰) حاکی از آن است که معیارهایی همچون وضعیت مبلمان شهری و خدمات مرتبط با آن و همچنین معیارهای چیدمان فضایی بیشترین اثرگذاری را در تفاوت‌های درون محلی اجتماع‌پذیری فضا دارند. شاهرخی فر و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی دریافتند که عوامل زیباسازی معابر و پیاده‌روها، ساختار و چیدمان ساختمان‌ها و مبلمان شهری بر سرزندگی شهری تاثیرگذار است. عباس-زاده (۱۴۰۱) در تحقیق خود به این نتیجه رسید که با وجود ظرفیت‌های گوناگون برای حضورپذیری زنان در بازار تاریخی ارومیه، این فضای عمومی نتوانسته عملکرد مناسبی در حضورپذیری زنان داشته باشد که از مهمترین دلایل آن عدم انطباق نیازها و مطالبات جامع زنان با زیرساخت‌های کاربردی، کالبدی و اجتماعی موجود بازار است. امیر عشایری و همکاران (۱۴۰۲) در تحقیقی پی بردند که مهم‌ترین عوامل مؤثر بر اجتماع‌پذیری خیابان جمهوری شهر مهاباد منظر عینی، دسترسی کالبدی، دسترسی بصری، حرکت، فعالیت‌های خاص و محل استقرار بوده‌اند. همچنین در طراحی سناریوهای بهینه نتایج به‌طور کلی متکی بر فرم‌های منظم، دسترسی پیاده، تنوع کاربری و نظارت اجتماعی، نزدیکی به مرکز هسته شهر، تداوم فعالیت‌های شبانه، فعالیت‌های سطوح متوسط و وجود نشانه‌های شهری کالبدی و ذهنی است.

در شهرهای ایران در گذشته فضاهای عمومی شهری، محل فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی بوده‌اند. سرعت شهرنشینی به‌ویژه در نیم‌قرن گذشته، اختصاص فضاهای شهری برای حضور گسترده اتومبیل، بروز مشکلاتی چون کمبود مسکن، خدمات و زیرساخت‌های شهری برای ساکنین سبب شده تا توجه به نیازهای اجتماعی-فرهنگی و فضاهای عمومی شهری کمتر مورد توجه قرار گیرد (عظیمی و همکاران، ۱۳۸۹، ص. ۴). پایین بودن کیفیت فضاهای عمومی و کاهش حضورپذیری شهروندان در مقیاس‌های مختلف سکونتگاه‌های شهری کشور وجود دارد. شهر قاین نیز به‌عنوان یک شهر کوچک با این مشکل مواجه است و حضور شهروندان و فعالیت آن‌ها (مخصوصاً فعالیت‌های جمعی و اجتماعی) در فضاهای عمومی کم است که این امر در کاهش سرزندگی شهری نقش‌آفرین است. از آنجا که شناخت عوامل مؤثر بر هر پدیده‌ای گام اول برای تغییر و اصلاح آن پدیده است؛

این پژوهش به دنبال بررسی عوامل کالبدی- محیطی مؤثر بر میزان و کیفیت حضور شهروندان در فضاهای عمومی شهر قاین است.

در این تحقیق از بین فضاهای مختلف عمومی تأکید بر خیابان‌های شهری است. زیرا خیابان فضایی ارتباطی است که جهت دهنده، تقسیم‌کننده و تقویت‌کننده ساختار شهر است و صاحب‌نظرانی که به ادراک اهمیت می‌دهند خیابان‌ها را مهم‌ترین عامل سازمان‌یافته در نقشه‌پردازی ذهنی انسان می‌دانند. (صرافی و همکاران، ۱۳۹۲، ص. ۴). به تعبیر جین جیکوبز شهر را می‌توان با خیابان‌هایش شناخت. پس ارتقای سیمای خیابان به وسیله افزایش حضور پیاده به بهبود سیمای شهر و تصویر ذهنی افراد کمک می‌کند. اگر خیابان‌ها جذاب باشند، به تمام شهر نیز حس جذابیت را خواهند دمید. (پور حسینی، ۱۳۹۵، ص. ۴۱۵).

در این تحقیق از بین خیابان‌های اصلی شهر قاین سه خیابان که شرایط و ویژگی‌های خاصی دارند به عنوان نمونه مطالعاتی انتخاب شد که شامل خیابان امام خمینی و خیابان شهید رجایی در محدوده مرکزی و قدیمی شهر و بلوار سیمان‌شهر در محدوده بافت جدید است. خیابان امام خمینی در هسته اصلی شهر قرار دارد که به سبب تمرکز اصلی واحدها و فعالیت‌های تجاری شهر، بانک‌ها، برخی درمانگاه‌ها و نیز وجود عناصر هویت‌بخش و اجتماع‌پذیر همچون مسجد جامع، یکی از محورهای مهم حضور و عبور و مرور مردم در شهر محسوب می‌شود. خیابان شهید رجایی نیز جزو خیابان‌های اصلی محدوده مرکزی شهر محسوب می‌شود که در حاشیه خود بوستان باغ ملی به عنوان پارک اصلی شهر، سینما، کتابخانه و واحدهای تجاری و برخی ادارات را جای داده است و از طرفی به پنج‌شنبه‌بازار شهر دسترسی می‌دهد. بلوار سیمان‌شهر نیز یک خیابان نسبتاً طولیل است که در بافت جدید شهر قرار دارد. در این محور برخی واحدهای مهم اداری شهر، غذاخوری‌ها، واحدهای تجاری و... قرار دارد ضمن آنکه در حاشیه این خیابان مسیر پیاده راه سلامت تحت عنوان بوستان آفتاب جهت تسهیل پیاده‌روی شهروندان احداث شده است که ویژگی خاصی به این محور داده است و می‌تواند ظرفیتی برای افزایش پیاده‌روی و اجتماع‌پذیری مردم در این محیط باشد. اما از سوی دیگر وجود زمین‌های خالی و تراکم کم در حاشیه بخشی از این خیابان نیز از ویژگی‌های دیگر این خیابان به شمار می‌رود که ممکن است تأثیر منفی در حضورپذیری شهروندان داشته باشد. سؤالات پژوهش نیز عبارت است از:

- کمیت و کیفیت حضور شهروندان قاینی در خیابان‌های مورد مطالعه چگونه است؟
- مهم‌ترین عوامل کالبدی- محیطی تأثیرگذار بر حضور شهروندان در خیابان‌های مورد مطالعه کدامند؟
- کیفیت فضای شهری در خیابان‌های مورد مطالعه چگونه است؟

با مرور پیشینه پژوهش و مبانی نظری عوامل مختلفی در حضورپذیری فضاهای عمومی مؤثر است که در یک جمع بندی می‌توان آنها را به دسترسی، شمول اجتماعی، حفاظت، فعالیت و کاربری، کیفیت بصری و راحتی در انجام فعالیتها طبقه بندی نمود. ضمناً در بحث سنجش حضورپذیری، بیشتر مطالعات، صرفاً کمیت حضور مثل تعداد دفعات یا میزان ماندن مردم در یک فضا را به عنوان ملاک حضورپذیری در نظر گرفته اند و تعداد کمی از پژوهشها کیفیت حضور بر اساس نوع فعالیت فرد در فضای شهری (فعالیت‌های ضروری، اختیاری و اجتماعی) را ملاک قرار داده اند. وجه تمایز این پژوهش، تلفیق هر دو بعد کمی و کیفی حضورپذیری است.

۲- روش‌شناسی

این تحقیق از نظر ماهیت یک تحقیق توصیفی تحلیلی و از نظر هدف یک پژوهش کاربردی محسوب می‌شود. شیوه گردآوری داده‌ها ترکیبی از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی است. در روش کتابخانه‌ای با استفاده از مقالات، پژوهش‌ها و کتاب‌های مرتبط

با موضوع و نیز داده‌ها و اطلاعات سازمان‌های مربوطه به تدوین مبانی نظری و تنظیم آمارها اقدام گردید. برای جمع‌آوری داده‌های میدانی نیز از ابزار پرسشنامه استفاده شد. جامعه آماری شهروندان ۱۵ سال به بالای شهر قاین با جمعیتی در حدود ۲۸ هزار نفر است. حجم نمونه با استفاده از روش کوکران نزدیک ۳۵۰ نفر محاسبه شد. نوع نمونه‌گیری تصادفی ساده است.

علت تعیین حداقل سن ۱۵ سال برای نمونه آماری دو مورد است: نخست اینکه از حوالی این سن (۱۵ تا ۱۷ سال) که هسته اصلی دوره نوجوانی است؛ ارتباط عمیق‌تر با گروه هم سالان، جدایی بیشتر ویژگی‌های روان‌شناختی نوجوان و باورها و ارزش‌های او از والدین را به بار می‌آورد که زمینه‌های استقلال را برای او فراهم می‌آورد (حسین‌خانی، ۱۳۸۵). بنابراین از این سن به بعد فرد بیشتر تمایل دارد مستقلاً (بدون همراهی خانواده) به فضاهای عمومی شهر و نواحی مختلف آن رفت و آمد کند و بخشی از وقت خود را با دوستان بگذراند. علت دوم اینکه در مباحث جمعیت‌شناسی نیز به افراد دارای سن ۱۵ تا ۶۴ سال جمعیت بالقوه فعال یا جمعیت واقع در سن فعالیت اقتصادی گفته می‌شود (حیدری، ۱۳۹۸: ۹۲) و به هر حال گروهی در حدود سن ۱۵ سال آغاز به کار می‌کنند و ممکن است محل کارشان در خیابانهای مورد مطالعه باشد. گذشته از این ممکن است برای انجام فعالیت‌های ضروری دیگر (مانند خرید یا رفتن به مدرسه و آموزشگاه) یا امور انتخابی (همچون رفتن به سینما، مسجد، پارک و...) و یا امور اجتماعی (مانند معاشرت با دوستان) در این فضاها حضور یابند.

علت انتخاب نمونه از کل شهر نیز این است که سه خیابان مورد مطالعه در مقیاس شهری عملکرد دارند. خیابان شهید رجایی به دلیل وجود پنج‌شنبه‌بازار، پارک باغ ملی، سینما، و...، خیابان امام خمینی به دلیل مرکزیت تجاری شهر، وجود مسجد جامع، بانکها و برخی ادارات، بلوار سیمان‌شهر به دلیل استقرار برخی ادارات، تعمیرگاهها، فروشگاهها، مسیرپیاده‌روی و... در سلسله مراتب فضاهای شهری جزو عمومی‌ترین فضاها لحاظ می‌شود که بر خلاف معابر درون و دور محله که بیشتر مورد توجه ساکنان همان محله قرار می‌گیرند مراجعه کنندگانی از کل محلات شهر و حتی حوزه نفوذ شهر دارند. کوچک بودن شهر نیز سبب شده که شهروندان از قسمتهای مختلف شهر در این چند خیابان اصلی حضور یابند. ضمناً دلیل محدود نکردن نمونه آماری به گروه اجتماعی-اقتصادی خاص؛ سرشت فضای عمومی است که باید مورد استفاده همه گروههای اجتماعی باشد و گرنه به فضای نیمه عمومی تنزل می‌یابد.

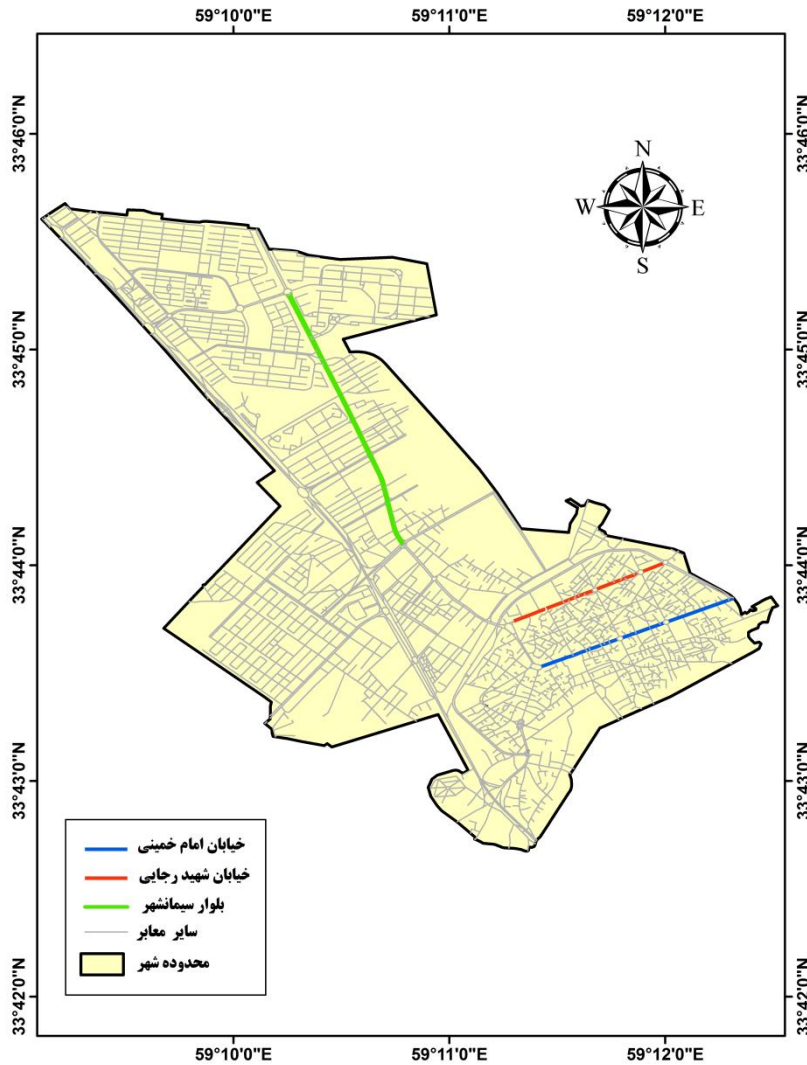
در این تحقیق هم از روش‌های آماری توصیفی (جداول فراوانی) و هم استنباطی (T تک نمونه‌ای، واریانس یک‌طرفه و رگرسیون خطی چندگانه) با استفاده از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. ضمناً تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق در جدول ۱ بیان شده است.

جدول ۱- متغیرهای تحقیق

نوع متغیر	عنوان متغیر	شاخص‌ها
متغیر وابسته	حضورپذیری	دفعات حضور، میزان ماندن در هر بار حضور، کیفیت حضور (بر اساس نوع فعالیت‌ها)
متغیرهای مستقل	دسترسی کالبدی	دسترسی سواره، دسترسی پیاده
	دسترسی اجتماعی (شمول اجتماعی)	مناسب بودن فضا برای معلولین، مناسب بودن فضا برای زنان، مناسب بودن برای گروه‌های سنی مختلف
	حفاظت	امنیت اجتماعی در فضای خیابان،

ایمنی پیاده‌ها در مقابل رفت‌وآمد وسایل نقلیه		
حفاظت اقلیمی (تأمین آسایش اقلیمی در فضاهای شهری)		
امکان دیدن و تماشا(مناظر جذاب طبیعی و انسان‌ساخت)، وجود فضای مناسب در خیابان برای گفتگو و معاشرت ، وجود فضای مناسب در خیابان برای ایستادن و مکث ، وجود امکانات و فضای لازم برای نشستن(نیمکت، سکو و...)، امکان پیاده‌روی مناسب	راحتی در انجام فعالیت‌های پایه	
وجود فعالیت‌های شبانه‌روزی در خیابان ، اجرای برنامه‌های جمعی و گردهمایی در خیابان ، وجود فعالیت‌های خیابانی(مثل فروشندگان خیابانی، خوراکی فروشی خیابانی و...)،	فعالیت و رویدادها	
دسترسی به مکان‌های تجاری در این خیابان، دسترسی به رستوران‌ها، کافی‌شاپ ، بستنی‌فروشی، آبمیوه فروشی و...، دسترسی به پارک	کاربری زمین شهری	
روشنایی و نورپردازی مناسب خیابان در شب، وجود عناصر و المان‌های جذاب در خیابان، استفاده از رنگ‌های مناسب در خیابان ، نمای مناسب ساختمان‌های موجود در حاشیه خیابان، تمیزی محیط.	کیفیت و جذابیت بصری	

شهر قاین در طول جغرافیایی حدود ۵۹ درجه و ۹ دقیقه تا ۵۹ درجه و ۱۲ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی ۳۳ درجه و ۴۲ دقیقه تا ۳۳ درجه و ۴۵ دقیقه شمالی قرار گرفته است. این شهر در فاصله ۱۰۵ کیلومتری شمال شهر بیرجند(مرکز استان) جای گرفته است. جمعیت آن بر پایه واپسین سرشماری کشور(۱۳۹۵)، حدود ۴۲۳۲۳ نفر و ۱۱۹۲۰ خانوار بوده است و به لحاظ اندازه جمعیتی، دومین شهر استان به شمار می‌رود.

شکل ۲: موقعیت خیابان‌های مورد مطالعه در شهر قاین

۳- یافته‌های تحقیق

۳-۱- توصیف نمونه آماری

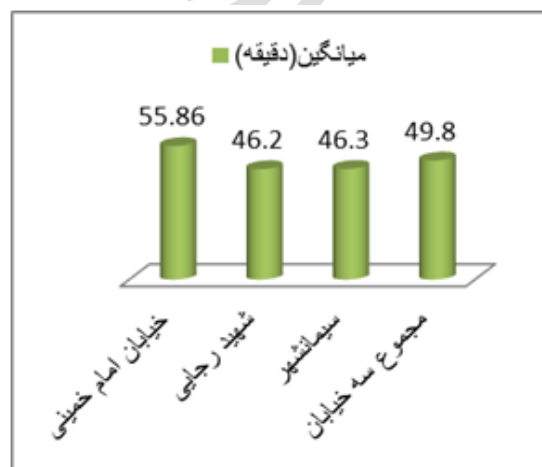
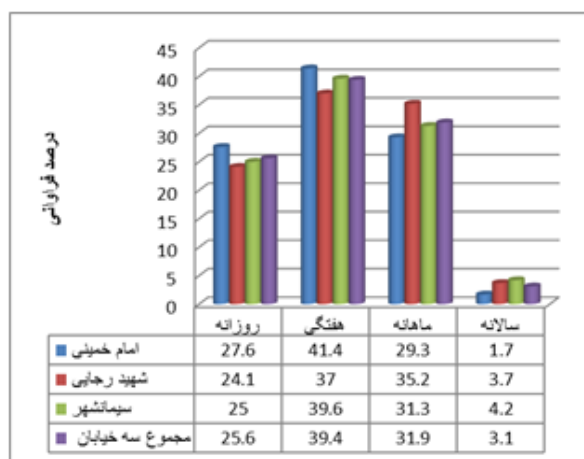
از کل حجم نمونه (۳۵۰ نفر)، ۵۴ درصد مرد و ۴۶ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. دامنه سن پاسخ‌دهندگان بین ۱۵ تا ۷۵ سال و میانگین سنی آنان ۳۴ سال، با انحراف معیار ۱۱,۴ می‌باشد. از نظر تحصیلات، ۳,۱ درصد افراد تحصیلات ابتدایی، ۶,۳ درصد راهنمایی، ۲۵,۶ درصد دیپلم، ۲۱,۳ درصد فوق‌دیپلم، ۲۷,۵ درصد لیسانس و ۱۵,۶ درصد بالاتر از لیسانس هستند.

۳-۲- کمیت حضور شهروندان

میزان حضور شهروندان در سه خیابان مورد مطالعه در دو قالب تعداد دفعات حضور و مدت زمان ماندگاری در خیابان در هر بار حضور مورد بررسی قرار می‌گیرد. شایان ذکر است در این تحقیق، مراد از حضور فرد در خیابان، ماندن و گذراندن زمانی از وقت به صورت پیاده (بدون وسیله نقلیه) خواه فعالیت پیاده‌روی غالب باشد و خواه بیشتر زمان به مکث، ایستادن یا نشستن سپری شود و بنابراین گذر صرف با وسیله نقلیه مصداق حضور محسوب نمی‌شود. ضمن اینکه در صورت غلبه پیاده‌روی این امر ممکن

است صرفاً با هدف انجام فعالیت پیاده‌روی باشد یا فقط شیوه‌ای از جابه‌جایی در فضای خیابان با اهداف دیگر (خرید، رفتن به محل کار و تحصیل، مراکز تفریحی، مراسم عمومی، گذران وقت با دوستان، تفریح و...) باشد.

بر اساس شکل ۳ در هر سه خیابان، بیشتر افراد هفته‌ای یک‌بار در این خیابان‌ها حضور می‌یابند. در درجه بعد حضور ماهانه مطرح است و حضور روزانه که از اهمیت خاصی برخوردار است در رتبه سوم قرار دارد. از نظر حضور هر روزه و نیز هفتگی (هفته‌ای یک‌بار)، خیابان امام خمینی در رتبه اول و خیابان سیمان‌شهر در رتبه دوم قرار دارد. آن‌گونه که از توزیع پاسخ‌ها برمی‌آید الگوی غالب حضور مردم در خیابان شهید رجایی بیشتر ماهانه و در دو خیابان دیگر هفتگی است. در مجموع نیز ۲۵,۶ درصد پاسخ‌دهندگان روزی یک‌بار، ۳۹,۴ درصد هفتگی، ۳۱,۹ درصد ماهانه و ۳,۱ درصد سالانه در این خیابان‌ها حضور می‌یابند. آنچه که از نظر حضور پذیری در بررسی این جدول و نمودار لازم به ذکر است اینکه حضور ماهانه بیشتر از حضور روزانه افراد است. در حالیکه یک خیابان موفق خیابانی است که بتواند شهروندان خود را در فواصل زمانی کمتر (روزانه و هفتگی) جذب کند.

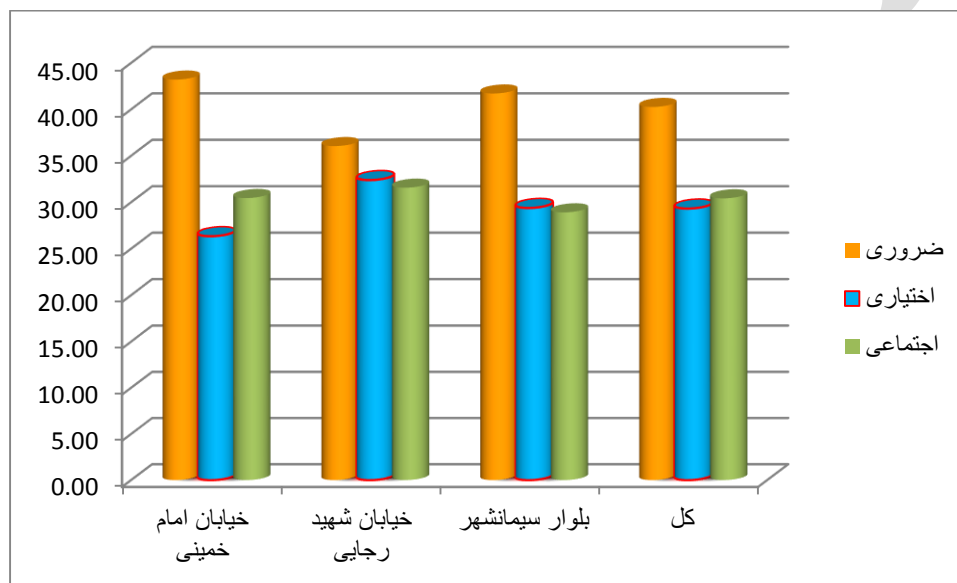
شکل ۳- تعداد دفعات حضور شهروندان (شکل سمت چپ) و میانگین زمان ماندگاری در خیابان در هر بار حضور (سمت راست) در سؤال دیگری از شهروندان سؤال شده که در هر بار حضور، چقدر در خیابان مدنظر می‌مانید. بر اساس پاسخ‌ها، میانگین حضور شهروندان در خیابان امام خمینی ۵۵ دقیقه می‌باشد و دو خیابان دیگر حدود ۴۶ دقیقه می‌باشد. بنابراین خیابان امام خمینی نسبت به دو خیابان دیگر از این نظر موفق‌تر بوده است. میانگین سه خیابان نیز حدود ۵۰ دقیقه می‌باشد.

۳-۳- کیفیت حضور شهروندان در خیابان‌های مورد مطالعه

کیفیت حضور شهروندان در فضاهای عمومی و از آن‌جمله خیابان را می‌توان بر اساس نوع فعالیتی که در خیابان انجام می‌دهند بر اساس مدل «یان گل» موردسنجش قرار داد. همان‌گونه که در بخش مبانی نظری بیان شد؛ بر اساس مدل مذکور، فعالیت‌ها در یک فضای شهری می‌تواند در سه دسته ضروری (مثل رفتن به محل کار، خرید و...)، اختیاری / انتخابی (مثل تفریح، ورزش، لذت بردن از محیط، پیاده روی به قصد گذران اوقات فراغت یا ورزش و...) و اجتماعی (گفتگو و معاشرت اجتماعی، شرکت در امور اجتماعی و...) تقسیم نمود. بر این اساس یک فضای شهری موفق فضایی است که مردم بیشتر برای انجام فعالیت‌های انتخابی و اجتماعی در آن حضور یابند.

در این پژوهش، هر دسته از فعالیت‌ها به‌عنوان یک سؤال جداگانه در پرسشنامه مطرح شده که افراد در طیف ۵ گانه لیکرت (به‌ندرت تا اکثر اوقات) به آن پاسخ داده‌اند. بنابراین میانگین نمره کل نمونه آماری در هر فعالیت، عددی بین ۱ تا ۵ است. برای محاسبه سهم هر کدام از فعالیت‌های پاسخ‌دهندگان در فضای شهری از طریق تقسیم نمره هر دسته فعالیت بر مجموع نمرات کل فعالیت‌ها و سپس ضرب در صد استفاده شده است.

بر اساس جدول ۲ و شکل ۴ هر سه خیابان، فعالیت افراد، بیشتر مربوط به انجام کارهای ضروری است. در خیابان امام خمینی، انجام فعالیت‌های اجتماعی در رتبه دوم قرار دارد در حالیکه در دو خیابان دیگر، انجام فعالیت‌های انتخابی رتبه دوم را پس از فعالیت‌های ضروری به خود اختصاص داده است. در خیابان شهید رجایی هر سه نوع فعالیت فراوانی نزدیک به هم دارند اما در خیابان امام و سیمان‌شهر برتری با فعالیت‌های ضروری است. در مجموع میانگین سه خیابان نشان می‌دهد پس از فعالیت‌های ضروری که رتبه اول را دارد فعالیت‌های اجتماعی و اختیاری تقریباً سهمی برابر را دارند و تفاوتی اندک بین این دو وجود دارد.

شکل ۴- سهم هر دسته از فعالیت‌های شهروندان در هنگام حضور در خیابان

برای تجمیع کردن سه نوع فعالیت در یک متغیر یعنی کیفیت حضور، با وزن دادن به هر کدام از این فعالیت‌ها (ضروری: وزن ۱، اختیاری: وزن ۲ و اجتماعی وزن ۳) میانگین وزنی کیفیت حضور هر خیابان طبق فرمول زیر محاسبه شد. W_i وزن هر نوع فعالیت و X_i نمره هر فعالیت (طیف لیکرت: بین ۱ تا ۵) می‌باشد. به تبعیت اینکه امتیاز عددی بین ۱ تا ۵ است میانگین نیز عددی در این دامنه خواهد بود.

$$\bar{x}_w = \frac{\sum w_i \times x_i}{\sum w_i}$$

جدول ۲- کیفیت حضور شهروندان در خیابان‌های مورد مطالعه

نام خیابان	نوع فعالیت	نمره (طیف لیکرت) خام	سهم هر فعالیت از کل فعالیت‌ها (درصد)	میانگین وزنی کیفیت حضور
ت- ۸	ضروری	۴,۱	۴۳,۲	۲,۹۶

	۲۶,۳۴	۲,۵	اختیاری	
	۳۰,۴۵	۲,۸۹	اجتماعی	
۳,۰۴	۳۶,۰۵	۳,۳۸	ضروری	خیابان شهید رجایی
	۳۲,۳۹	۳,۰۳۷	اختیاری	
	۳۱,۵۷	۲,۹۶	اجتماعی	
۲,۶۴	۴۱,۷۱	۳,۵۲	ضروری	بلوار سیمان شهر
	۲۹,۳۸	۲,۴۸	اختیاری	
	۲۸,۹۱	۲,۴۵	اجتماعی	
۲,۸۹	۴۰,۲۶	۳,۶۸	ضروری	مجموع سه خیابان
	۲۹,۳۲	۲,۶۸	اختیاری	
	۳۰,۴۲	۲,۷۸	اجتماعی	

میانگین وزنی حضور در دو خیابان امام و شهید رجایی نزدیک ۳ است در حالیکه بلوار سیمان شهر حدود ۲,۶ از ۵ است. میانگین سه خیابان نیز ۲,۸۹ است که نشان دهنده پایین بودن کیفیت حضور شهروندان است.

۴-۳- شاخص نهایی حضورپذیری:

به دلیل متفاوت بودن واحد سنجش شاخص‌های حضورپذیری (دفعات حضور، میزان حضور و کیفیت حضور)، برای به دست آوردن شاخص نهایی حضورپذیری از طریق ترکیب این شاخص‌ها، ابتدا باید آن‌ها را به واحدهای یکسان تبدیل کرد. برای این کار لازم است مقیاس‌ها از طریق روش‌های نرمال‌سازی داده‌ها، همگن شوند. روش‌های مختلفی برای نرمال‌سازی داده‌ها وجود دارد؛ که یکی از پرستندترین آن‌ها، روش نرمال‌سازی حداقل- حداکثر^{۱۱} است که به روش ذیل محاسبه می‌شود (سوارز-آلوارز و همکاران، ۲۰۱۲)^{۱۲}

¹¹ The Min- Max Normalization

¹² Suarez-Alvarez et al.

$$n_{ij} = \frac{X_{ij} - x_{\min, i}}{x_{\max, i} - x_{\min, i}}$$

در این تحقیق، n_{ij} برابر با عدد نرمال شده برای شاخص i در محله j

X_{ij} برابر با مقدار شاخص i در هر خیابان j

$x_{\min, i}$ برابر با کمترین مقدار شاخص i در هر خیابان

و $x_{\max, i}$ برابر با بیشترین مقدار شاخص i در کل خیابان‌های مورد مطالعه است.

با انجام این محاسبات، عدد به دست آمده برای هر شاخص بین صفر تا یک نوسان دارد؛ که هر چه به یک نزدیک‌تر باشد بیانگر بهتر بودن وضعیت آن شاخص در خیابان مدنظر است.

جدول ۳- شاخص‌های حضورپذیری به صورت نرمال شده

شاخص نهایی حضورپذیری	کیفیت حضور	میزان ماندن در هر حضور	دفعات حضور	
۰,۴۴۸	۰,۴۹۰۳	۰,۳۴۰۵	۰,۳۵۰۲	خیابان امام خمینی
۰,۴۴۹	۰,۵۱۱	۰,۲۵۹۳	۰,۳۹۵۱	خیابان شهید رجایی
۰,۳۸۴	۰,۴۱۲۲	۰,۲۶۰۴	۰,۳۸۱۹	بلوار سیمانشهر
۰,۴۳۳	۰,۴۷۴۷	۰,۲۸۹۱	۰,۳۷۵	مجموع سه خیابان

طبق نتایج جدول ۳، در کل خیابان شهید رجایی با کمی اختلاف نسبت به خیابان امام، حضورپذیری بیشتری دارد و خیابان سیمانشهر کمترین میان حضورپذیری را دارد. جدول ۴ نیز نشان می‌دهد که بر اساس آزمون واریانس یک طرفه تفاوت معناداری بین سه خیابان از نظر حضورپذیری شهروندان وجود دارد.

جدول ۴- آزمون واریانس یک طرفه حضورپذیری خیابان‌ها

	Sum of Squares	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.195	.098	4.628	.010
Within Groups	6.511	.021		
Total	6.706			

۳-۵- عوامل کالبدی- محیطی مؤثر بر حضور شهروندان

در این بخش هدف تبیین تغییرات حضورپذیری شهروندان با توجه به متغیرهای کالبدی محیطی (به‌عنوان متغیرهای مستقل) است. با توجه به پیشینه و مبانی نظری تحقیق عوامل مؤثر بر حضورپذیری فضاهای شهری در ۷ عامل حفاظت، دسترسی اجتماعی، دسترسی کالبدی، فعالیت، کاربری‌ها، راحتی برای انجام فعالیت‌های پایه و کیفیت بصری دسته‌بندی شدند. حال در این بخش بررسی می‌شود که این عوامل آیا در کیفیت حضورپذیری خیابان‌های مورد مطالعه تأثیر داشته‌اند یا نه و از نظر تأثیرگذاری هر کدام چه سهمی را دارند.

همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد؛ با توجه به ضریب رگرسیون چندگانه (R) تأثیرگذاری متغیرهای مستقل به‌صورت هم‌زمان ۰/۶۴ و ضریب تعیین استاندارد شده برابر ۰/۶۲ است. این بدان معناست که حدود ۶۲ درصد از واریانس کیفیت حضور شهروندان در خیابان‌های مورد مطالعه توسط این ۷ متغیر، تبیین و پیش‌بینی می‌شود. بر اساس مقیاس کوهن (۱۹۸۸) این ضریب در گروه اندازه اثر سطح بالا قرار می‌گیرد.

همچنین مقدار F حدود ۴۱ درصد است و از نظر آماری نیز معنادار شده است. این بدان معناست که متغیرهای مستقل به‌طور معناداری برای پیش‌بینی حضورپذیری خیابان‌های مورد مطالعه با هم ترکیب شده‌اند. با توجه به ضریب بتای مثبت تمامی متغیرها و سطح معناداری (با خطای کمتر از ۰/۰۵) می‌توان گفت که همه متغیرهای مستقل/پیش‌بین مورد بحث بر حضورپذیری تأثیر مثبت دارند. با توجه به ضریب بتا بیشترین تأثیر متعلق به حفاظت (ایمنی، امنیت و حفاظت اقلیمی) با ضریب ۰/۳۲۸ است در درجه بعدی دسترسی اجتماعی محله با ضریب ۰/۱۹۶ قرار دارد. راحتی برای انجام فعالیت‌های پایه (قدم زدن، گفتگو، نشستن و...) با ضریب بتای ۰/۱۸ نیز در جایگاه سوم تأثیرگذاری قرار دارد.

جدول ۵- رگرسیون چندگانه تأثیر عوامل کالبدی بر حضور شهروندان در فضاهای شهری

خلاصه مدل					
F	Adjusted R Square	R Square			
۴۰/۶	۰/۶۲	۰/۶۴			
ضرایب					
متغیرهای مستقل	B	خطای استاندارد	ضریب بتا	آماره t	سطح معناداری
ثابت	.376	.470		.801	.424
حفاظت	.403	.071	.328	5.710	.000
دسترسی اجتماعی (شمول)	.352	.135	.196	2.604	.010
راحتی برای انجام فعالیت‌های پایه	.288	.087	.187	3.310	.001
دسترسی کالبدی	.267	.073	.180	3.677	.000

فعالیت	.200	.088	.158	2.267	.025
کاربری‌ها	.146	.063	.136	2.335	.021
کیفیت بصری	.223	.088	.125	2.535	.012

۶-۳- وضعیت خیابان‌های مورد مطالعه از نظر کیفیت عوامل کالبدی- محیطی

حال که مشخص شد هر ۷ عامل کالبدی- محیطی مورد مطالعه بر حضور شهروندان در خیابان‌های مورد مطالعه مؤثرند در این بخش بررسی وضعیت این متغیرها در خیابان‌های مورد مطالعه بررسی می‌شود تا مشخص شود در کدام عوامل وضعیت بهتر و در کدام بدتر است ضمناً مقایسه بین سه خیابان نیز انجام می‌شود.

طبق جدول ۶، معیارهای مورد مطالعه را بر اساس میزان رضایت مردم می‌توان در سه دسته طبقه‌بندی نمود:

الف) معیارهایی که کیفیت آن‌ها در خیابان‌های مورد مطالعه از نظر مردم پایین‌تر از حد متوسط است: این معیارها شامل حفاظت عابرین پیاده در برابر شرایط اقلیمی، مطلوبیت فضا برای انجام فعالیت‌های پایه (قدم زدن، گفتگو، ایستادن، تماشا و...)، معیار فعالیت‌های جاذب جمعیت می‌باشد که همگی میانگینی پایین‌تر از حد متوسط (۳) دارند و با توجه به سطح معناداری کمتر از 0.05 می‌توان نتیجه را به کل جامعه آماری تعمیم داد. بنابراین میزان رضایت شهروندان در این معیارها پایین است.

ب) معیارهایی که کیفیت آن‌ها در وضع موجود در حد متوسط است: متغیر جذابیت بصری خیابان و نیز دسترسی اجتماعی دو معیاری است که میانگین آن‌ها کمتر از حد متوسط (۳) است اما با توجه به سطح معناداری بالاتر از 0.05 ، این پایین بودن از نظر آماری معنادار نیست و بنابراین این دو معیار در حد متوسط ارزیابی می‌شود.

ج) معیارهایی که کیفیت آن‌ها در خیابان‌های مورد مطالعه بالاتر از حد متوسط است: دسترسی کالبدی، ایمنی عابر پیاده (در مقابل وسایل نقلیه)، امنیت اجتماعی خیابان و کاربری‌های جاذب جمعیت معیارهایی هستند که کیفیت آن‌ها از نظر مردم در محدوده بالاتر از حد متوسط قرار دارند.

در کل میانگین رضایت کلیه متغیرها، $3/05$ در سطح معناداری بیشتر از 0.05 است که نشان می‌دهد کیفیت خیابان‌های مورد مطالعه از نظر مردم در حد متوسط است.

جدول ۶- میزان کیفیت خیابان‌های مورد مطالعه بر اساس معیارهای مدنظر

معیار	میانگین	آماره T	تفاوت میانگین	سطح معناداری
دسترسی کالبدی	۳/۲۹	۵/۱۵	۰/۲۹	۰/۰۰
دسترسی اجتماعی (شمول)	۲/۹۲	-۱/۰۷	-۰/۰۸	۰/۲۸۷
حفاظت	۳/۳۵	۵/۷	۰/۳۵	۰/۰۰
	۳/۲۳	۳/۶	۰/۲۳	۰/۰۰
	۲/۳۹	-۶/۸۷	-۰/۶۱	۰/۰۰

۰/۱۳۹	۰/۰۷	۱/۴۸	۳/۰۷	کل
۰/۰۱۱	۰/۱۷	-۲/۵۶	۲/۸۳	راحتی فیزیکی برای انجام فعالیت‌های پایه
۰/۰۵	-۰/۱۴	-۱/۹۵	۲/۸۶	فعالیت و رویدادهای جاذب جمعیت
۰/۰۰	۰/۳۳	۵/۹۲	۳/۳۳	کاربری‌های جاذب جمعیت
۰/۲۵۵	-۰/۰۷	-۱/۱۴	۲/۹۳	کیفیت بصری
۰/۲۵۶	۰/۰۵	۱/۱۴	۳/۰۵	رضایت کل (میانگین کل شاخص‌ها)
دامنه امتیازات بین ۱ تا ۵ می‌باشد. حد وسط یا Test Value = ۳				شرح

۴- بحث

در این تحقیق کمیت و کیفیت حضور شهروندان و تحلیل عوامل کالبدی- محیطی مؤثر بر حضورپذیری در سه خیابان مهم شهر قائن شامل خیابان امام خمینی، خیابان شهید رجایی و بلوار سیمانشهر مورد بررسی قرار گرفت. میزان حضور شهروندان با دو شاخص تعداد دفعات حضور و میزان حضور در هر بار مراجعه به خیابان موردسنجش قرار گرفت و مراد از حضور نیز حضور به صورت پیاده است نه عبور با وسیله نقلیه. بر اساس نتایج تحقیق در هر سه خیابان، بیشتر شهروندان هفته‌ای یکبار در این خیابان‌ها حضور می‌یابند در درجه بعد حضور ماهانه مطرح است و حضور روزانه که از اهمیت خاصی برخوردار است در رتبه سوم قرار دارد. از نظر حضور هر روزه و نیز هفتگی (هفته‌ای یکبار) در خیابان، خیابان امام خمینی در رتبه اول و خیابان سیمانشهر در رتبه دوم قرار دارد. الگوی غالب حضور مردم در خیابان شهید رجایی، بیشتر ماهانه و در دو خیابان دیگر هفتگی است. آنچه که از نظر حضور پذیری شایان توجه است اینکه حضور ماهانه بیشتر از حضور روزانه افراد است. در حالیکه یک خیابان موفق خیابانی است که بتواند شهروندان خود را در فواصل زمانی کمتر (روزانه و هفتگی) جذب کند.

کیفیت حضور شهروندان در فضاهای عمومی و از آن جمله خیابان را می‌توان بر اساس نوع فعالیتی که در خیابان انجام می‌دهند مورد سنجش قرار داد. بر اساس مدل «یان گل» این فعالیت‌ها می‌تواند در سه دسته ضروری (مثل رفتن به محل کار، خرید و...)، اختیاری و انتخابی (مثل تفریح، ورزش، لذت بردن از محیط و...) و اجتماعی (گفتگو و معاشرت اجتماعی، شرکت در امور اجتماعی و...) تقسیم نمود. بر این اساس یک فضای شهری که بیشتر محلی برای انجام فعالیت‌های ضروری باشد و فعالیت‌های انتخابی و اجتماعی در آن کم‌رنگ باشد نمی‌تواند فضای شهری موفق باشد. بر اساس نتایج تحقیق، در هر سه خیابان، بیشتر فعالیت افراد مربوط به انجام کارهای ضروری است. در خیابان امام خمینی، انجام فعالیت‌های اجتماعی در رتبه دوم قرار دارد در حالیکه در دو خیابان دیگر، انجام فعالیت‌های انتخابی رتبه دوم را پس از فعالیت‌های ضروری به خود اختصاص داده است. بنابراین از این نظر خیابان‌های مورد مطالعه بیشتر محلی برای انجام فعالیت‌های ضروری هستند تا انتخابی و اجتماعی. از این رو نتوانسته‌اند فضای موفق باشند.

آزمون رگرسیون خطی چندگانه نیز نشان داد که حدود ۶۲ درصد از واریانس حضور شهروندان در خیابان‌های مورد مطالعه توسط این ۷ متغیر مستقل مورد مطالعه (حفاظت، کاربری، فعالیت، راحتی، کیفیت بصری، دسترسی کالبدی و دسترسی اجتماعی)،

تبیین و پیش‌بینی می‌شود. ضمناً همه متغیرهای مستقل/پیش‌بین مورد بحث بر حضورپذیری تأثیر مثبت و معنادار دارند. با توجه به ضریب بتا بیشترین تأثیر متعلق به متغیر حفاظت است و در رتبه دوم و سوم، دسترسی اجتماعی و راحتی برای انجام فعالیت‌های پایه قرار دارد. تأیید اثرگذاری کیفیت کالبدی- محیطی فضای شهری هم‌راستا با نتایج تحقیقات دیگر از جمله نتو و همکاران (۲۰۱۸)، وو و همکاران (۲۰۲۲)، صادقی و جنگجو (۲۰۲۲)، وحدت و سجاذاده (۱۳۹۵)، آرام و همکاران (۱۳۹۷)، معروفی و بایزیدی (۱۳۹۹)، حاتمی نژاد و همکاران (۱۳۹۹) و باقرزاده و همکاران (۱۴۰۰) است. وجه تمایز پژوهش، این است که حضورپذیری از جنبه‌های کیفی و کمی توأمان مورد توجه قرار گرفته است. اما در بیشتر تحقیقات غالباً میزان حضور لحاظ گردیده است.

پس از اینکه مشخص شد این متغیرها بر حضور شهروندان در خیابان‌ها مؤثرند در بخش دیگر به ارزیابی وضعیت خیابان‌ها از لحاظ این ۷ متغیر پرداخته شد. در مجموع بر اساس میزان رضایت مردم مشخص شد که معیارهای حفاظت عابرین پیاده در برابر شرایط اقلیمی، مطلوبیت فضا برای انجام فعالیت‌های پایه (قدم زدن، گفتگو، ایستادن، تماشا و...) و فعالیت‌های جاذب جمعیت در خیابان‌های مورد مطالعه از نظر مردم کیفیتی پایین‌تر از حد متوسط دارند. متغیر جذابیت بصری خیابان و نیز دسترسی اجتماعی دو معیاری است که کیفیت آن‌ها در وضع موجود در حد متوسط است. معیارهای دسترسی کالبدی، ایمنی عابر پیاده (در مقابل وسایل نقلیه)، امنیت اجتماعی خیابان و کاربری‌های جاذب جمعیت، معیارهایی هستند که کیفیت آن‌ها بالاتر از حد متوسط قرار دارند. در کل نیز میانگین کیفیت کالبدی محیطی خیابان‌های مورد مطالعه از نظر مردم در حد متوسط است.

۵- نتیجه‌گیری

نتایج این تحقیق نشان داد که میزان حضورپذیری شهروندان در خیابان‌های شهر قاین در حد متوسط است حضور روزانه بسیار کم است و بیشتر به صورت هفتگی است. کیفیت حضور نیز پایین است و بیشتر ناظر بر انجام فعالیت‌های ضروری در خیابان است و فعالیت‌های انتخابی کمتر انجام می‌شود. این خیابان‌ها کمتر محل انجام فعالیت‌های اجتماعی هستند و از این رو اجتماع‌پذیر محسوب نمی‌شوند. بنابراین هم از نظر کمی و هم کیفی این خیابان‌ها نتوانسته‌اند حضورپذیری بالایی داشته باشند و موفق محسوب شوند. این در حالی است که یک شهر شکوفا، سرزنده و پویا با حضور و جنب و جوش شهروندان آن در طول شبانه‌روز به‌ویژه برای انجام فعالیت‌های بالاتر (فعالیت‌های انتخابی و اجتماعی) شناخته می‌شود. چیرگی آمد و شد وسایل نقلیه بر حضور عابرین پیاده، در این شهر رو به فزونی است که خلاف پایداری اجتماعی و زیست‌محیطی است. هر چند عوامل دیگری هم بر حضور شهروندان در فضاهای شهری مؤثرند (مانند دسترسی به خودرو، ویژگی‌های فرهنگی، سنی، جنسی و...) اما بستر کالبدی و محیطی خیابان می‌تواند شهروندان را به سوی خود فراخواند یا برعکس براند. که در این پژوهش مشخص شد کیفیت کالبدی- محیطی این خیابان‌ها در کل در حد متوسط است و این وضعیت در حضورپذیری شهروندان تأثیر گذاشته است؛ از این رو بهبود عوامل کالبدی - محیطی شامل حفاظت، دسترسی، فعالیت، کاربری، کیفیت بصری و... می‌تواند بر افزایش کمی و کیفی حضور شهروندان مؤثر افتد.

پیشنهادهای زیر با توجه به نتایج پژوهش ارائه می‌شود:

-بهبود حفاظت اقلیمی: جهت تأمین آسایش اقلیمی شهروندان در فضای خیابان‌های مورد مطالعه، استفاده از درختان سایه‌انداز، استفاده از آلاچیق و سایه‌بان در بخش‌هایی از خیابان که فضا وجود دارد جهت در امان ماندن شهروندان از بارندگی، تابش آفتاب و... می‌تواند مفید باشد تا شرایط مساعدتری برای حضور شهروندان در خیابان فراهم شود.

- در نظر گرفتن نیازهای افراد دارای ناتوانی‌های جسمی، کودکان، سالمندان زنان در طراحی و بهسازی فضای خیابان‌های مورد مطالعه جهت افزایش دسترسی آن‌ها به این فضاها.
- نصب نیمکت‌هایی در پیاده‌رو برای نشستن، گفتگو، تماشا و...
- بهبود سنگفرش خیابان، جلوگیری از سد معبر، جدایی‌گزینی مناسب سواره از پیاده
- بهبود تسهیلات و تجهیزات در خیابان، مثل سطوح‌های زباله به‌اندازه کافی، آبخوری‌ها
- افزایش ایمنی عابر پیاده با جدایی‌گزینی مناسب سواره و پیاده، استفاده از چراغ مخصوص عابر پیاده در چهارراه‌های پرتردد و...
- افزایش جذابیت و زیبایی خیابان از طریق بهبود روشنایی و نورپردازی، استفاده از رنگ‌های مناسب در خیابان، نظارت بیشتر بر نمای ساختمان‌ها، استفاده از المان‌های جذاب و هویت‌بخش و ایجاد فضای سبز خیابانی مناسب.
- افزایش پاکیزگی خیابان، ساماندهی کاربری‌های ناسازگار
- افزایش امنیت اجتماعی خیابان از طریق بهبود روشنایی و حذف نقاط تاریک، بهبود فعالیت‌های شبانه‌روزی که می‌تواند هم حضور مردم را به همراه داشته باشد هم افزایش امنیت.
- افزایش دسترسی فیزیکی از طریق بهبود پیاده‌روها، پارکینگ، بهبود شبکه اتوبوس و تاکسی، ایستگاه‌های دوچرخه و...
- اجرای برنامه‌های مختلف فرهنگی، هنری و مذهبی، برپایی نمایشگاه‌های خیابانی و... در فضای خیابان‌ها
- بسترسازی برای اینکه بخشی از فعالیت کافی‌شاپ‌ها، بستنی‌فروشی‌ها و غذاخوری‌ها در بخش‌های مناسب از پیاده‌رو اتفاق بیفتد به‌گونه‌ای که مردم در فضای آزاد هم وقت خود را بگذرانند و هم لذت بیشتری از حضور در خیابان داشته باشند که این امر می‌تواند به افزایش سرزندگی خیابان بیانجامد.
- بسترسازی برای افزایش کاربری‌های اوقات فراغت (غذاخوری‌ها، کافی‌شاپ و...)، خرده‌فروشی‌ها، بهبود وضعیت پارک‌ها و... که می‌تواند باعث تشویق مردم برای حضور در خیابان‌ها شود.

کتاب‌نامه

- آرام، ف.، و قرائی، ف.، و حبیبی، م. (۱۳۹۷). بررسی نقش بازارهای دوره‌ای در حضورپذیری ساکنین محله‌های شهری و افزایش تعاملات اجتماعی، مورد مطالعاتی: شهر همدان. نشریه معماری و شهرسازی آرمان‌شهر، ۱۱(۲۳)، ۱۴۵-۱۳۵.
- اداره حمل‌ونقل شهرداری نیویورک (۱۳۹۱) راهنمای طراحی خیابان. ترجمه فاطمه عبدی، مشهد: انتشارات مرکز پژوهش‌های شورای اسلامی شهر.
- افلاکی، ا.، شیرازبخت، ف.، و رضایی، ن. (۱۴۰۲). ارزیابی مؤلفه‌های مؤثر بر شکل‌گیری فرم و هندسه فضاهای شهری به‌منظور افزایش حضورپذیری سالمندان؛ نمونه موردی منطقه یک شیراز. جغرافیا و توسعه فضای شهری. (مقالات آماده انتشار)
- امیرعشایری، م.، طهماسبی، ا.، سحابی، ج. (۱۴۰۲). سنجش و تحلیل اجتماع‌پذیری و ابعاد آن در مسیرهای شهری بر اساس نقش و تاثیر کیفیت محیط انسان ساخت (مطالعه موردی: خیابان جمهوری اسلامی مهاباد). فضای جغرافیایی، ۱۲(۲۳)، ۲۷۵-۳۰۳.

- باقرزاده، س، امیرفخریان، م، و رهنما، م. ر. (1400). ارزیابی اجتماع پذیری فضاهای عمومی شهری، در محلات با الگوی کالبدی از پیش طراحی شده؛ نمونه محله سجاد مشهد. *جغرافیا و توسعه فضای شهری*، (مقالات آماده انتشار) پاکزاد، ج (1397) راهنمای طراحی فضای شهری در ایران. تهران: وزارت مسکن و شهرسازی.
- چرخچیان، مریم (1390) تحلیل فضای شهری. تهران: دانشگاه پیام نور.
- حاتمی نژاد، ح، مرادپور، ن، صفایی رینه، م. (1399) تحلیل عوامل مؤثر بر سرزندگی فضاهای شهری آینده جهت حضورپذیری زنان. *فصلنامه چشم‌انداز شهرهای آینده*، ۱ (۳): ۳۰-۱۵
- حسین‌خانی، ه. (1385). نگاهی به تحولات دوران نوجوانی (جسمی، جنسی، شناختی و اخلاقی). *نشریه معرفت*، ۱۰۴.
- حسینی، ع، صابری، ع. (1402). تحلیل نقش فضاهای عمومی در ارتقای سرزندگی محلات شهری (مورد مطالعه: محله بنسنگان شهر یاسوج. *جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۱۰ (۱)، ۱۷۵-۱۹۸.
- حیدری، ع، (1398). *مبانی جغرافیای جمعیت*. تهران: انتشارات سمت، چاپ اول.
- رجبی، ن. (1384). *تاریخ و جغرافیای شهرستان قاینات (توانمندی‌ها و استراتژی‌های توسعه*. تهران: انتشارات شهرآشوب.
- روشن‌دل، ت، سلطانی‌فرد، ه، عباس‌زاده، ش، و سلمانی‌مقدم، م. (1395). واکاوی ابعاد کیفیت محیطی تأثیرگذار بر حضورپذیری فضاهای تجاری (نمونه موردی: خیابان تجاری راهنمایی مشهد. *مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای*، توقف انتشار 71-92
- زمانی دارانی، ف، و مقصودی، س. (1398). رابطه حضور زنان در فضای شهری با معیارهای مطلوبیت شهری با استفاده از معادلات ساختاری. *مطالعات اجتماعی - روان‌شناختی زنان*، (۱۷) ۴، ۷۱-۱۰۸.
- سجاد زاده، ح، و محمدی، ف. (1395). نقش کیفیت محیطی در ارتقای تعاملات اجتماعی خیابان‌های شهری (نمونه موردی: خیابان امام خمینی آمل). *برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای*، ۱ (۲)، ۱۷۲-۱۴۵.
- شاهرخی‌فر، طهماسبی مقدم، ح، شماعتی، ع. (1401). تحلیل نقش زیباسازی شهری در ارتقاء سرزندگی فضاهای شهری منطقه ۷ شهرداری تهران. *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، 10(3), 81-103.
- شجاعی، د، و پرتوی، پ. (1394). عوامل مؤثر بر ایجاد و ارتقاء اجتماع‌پذیری در فضاهای عمومی با مقیاس‌های مختلف شهر تهران (نمونه موردی: فضاهای عمومی دو محله و یک ناحیه در منطقه ۷ تهران). *باغ نظر*، ۱۲ (۳۴)، ۱۰۸-۹۳.
- شکری یزدان‌آباد، ش، صفوی، س. ع. (1400). تأثیر فضاهای مجازی بر حضور پذیری فضاهای عمومی در شهر. *نشریه گفتمان طراحی شهری مروری بر ادبیات و نظریه‌های معاصر*، ۲ (۱): ۲۹-۴۰.
- شوای، ف (1388) *شهرسازی، تخیلات و واقعیات*. ترجمه سید محسن حبیبی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- شیرازبخت، ف، و گودرزی، ر. (1399). ارزیابی مسیرهای پیاده در شهر شیراز با رویکرد بهبود حضورپذیری شهروندان (مطالعه موردی: پیاده راه سلامت چمران، قصرالدشت، حسینی الهاشمی). *معماری شناسی*، ۳ (۱۶).
- صرافی، ساقی و همکاران (1392) بررسی سرزندگی در خیابان شهری (مطالعه موردی، خیابان مسجد جامع یزد)، پنجمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری.

- عظیمی، ن.، شیرازی‌زاده، آ.، و رحیمیان، م. (۱۳۸۹). جایگاه فضاهای عمومی در شهرسازی معاصر با تأکید بر شهرهای ایران. *دومین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، مشهد، دانشگاه فردوسی.*
- فیضی، س.، و بصیری، م. (۱۳۹۹). بررسی اهمیت نورپردازی در ارتقاء سرزندگی شبانه فضاهای شهری (نمونه موردی: محله سنتی مقصودیه تبریز). *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی (علوم جغرافیایی)*، ۲۰(۵۸)، ۱۷-۳۴.
- کاشانی‌جو، خ. (۱۳۸۹). بازساخت رویکردهای نظری به فضاهای عمومی شهری. *هویت شهر*، ۴(۶)، ۹۵-۱۰۶.
- گل، ی. (۱۳۸۷). *زندگی در فضای میان ساختمان‌ها*. ترجمه شیما شصتی، تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- مدنی‌پور، علی (۱۳۹۲). *طراحی فضای شهری، نگرشی بر فرایندی اجتماعی و مکانی*. تهران: انتشارات سازمان فناوری و اطلاعات شهرداری تهران.
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۵). *سرشماری عمومی نفوس و مسکن*. شهر قاین.
- معروفی، س.، و بایزیدی، ق. (۱۳۹۷). *سنجش تداوم حضور در فضای عمومی شهری و عوامل مؤثر بر آن (نمونه-موردی: پارک خانواده شهر مهاباد)*. *جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)*، ۸(۴)، ۲۵۴-۲۳۷.
- وحدت، س.، سجادزاده، ح. (۱۳۹۵). بررسی و ارزیابی نقش هنر شهری در افزایش میزان حضورپذیری فضاهای عمومی با تأکید بر گرافیک شهری (نمونه موردی: پارک مردم همدان). *پژوهش هنر*، ۶(۱۱)، ۳۸-۲.
- Altman, I, and Zube, &E. (1989) *Public Places and Spaces*. New York :Springer.
- Johnson, A. J., & Glover, T. D. (2013). Understanding urban public space in a leisure context. *Leisure Sciences*, 35(2), 190-197.
- Deore, P., & Lathia, S. (2019). Streets as Public Spaces: Lessons from Street Vending in Ahmedabad, India. *Urban Planning*, 4(2), 138-153.
- Guo, X., Yang, Y., Cheng, Z., Wu, Q., Li, C., Lo, T., & Chen, F. (2022). Spatial social interaction: An explanatory framework of urban space vitality and its preliminary verification. *Cities*, 121, 103487.
- Madanipour, A. (1999). Why are the Design and Development of Public Spaces Significant for Cities? *Environment and Planning B: Planning and Design*, 26(6), 879-891.
- Mela, A. (2014). Urban public space between fragmentation, control and conflict. *City, Territory and Architecture*, 1, 1-7.
- Nosal, B. (2009). Creating walkable and transit-supportive communities in Halton. *Region Health Department of Halton University*, 7
- Neto, O. A., Jeong, S., Munakata, J., Yoshida, Y., Ogawa, T., & Yamamura, S. (2016). Physical Element Effects in Public Space Attendance. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 15(3), 479-485.
- Sadeghi, A. R., & Jangjoo, S. (2022). Women's preferences and urban space: Relationship between built environment and women's presence in urban public spaces in Iran. *Cities*, 126, 103694.
- Şatır, S., & Korkmaz, E. (2005). Urban open spaces with examples and the classification of urban furniture. *A/ Z ITU Journal of the Faculty of Architecture*, 2(01-02), 130-141.
- Taylor, L., Leckey, E. H., Lead, P. J., & Hochuli, D. F. (2020). What visitors want from urban parks: Diversity, utility, serendipity. *Frontiers in Environmental Science*, 8, 595620.
- Tonnelat, S. (2010). The sociology of urban public spaces. *Territorial evolution and planning solution: experiences from China and France*, 84-92.
- Wu, W., Ma, Z., Guo, J., Niu, X., & Zhao, K. (2022). Evaluating the effects of built environment on street vitality at the city level: An empirical research based on spatial panel Durbin model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3), 1664.